

ΕΝΑ ΑΣΤΕΡΙ ΓΕΝΝΙΕΤΑΙ

ΜΕΡΟΣ Γ΄ : ΠΩΣ ΣΚΑΤΑ ΤΑ ΒΡΙΣΚΕΤΕ ΑΥΤΑ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ; Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΜΕΣΑ ΣΤΑ '90s

Μέσα στη δεκαετία του 1990 το ελληνικό κράτος είχε δύο ζητήματα πρώτης γραμμής να φέρει βόλτα. Το ένα ήταν η συμμετοχή στον τρίτο Παγκόσμιο Πόλεμο· το άλλο ήταν η κατασκευή του «αλβανού εγκληματία». Κάθε ένα από αυτά τα ζητήματα είχε ανάγκη από σχετικές ιδεολογικές ομπρέλες.

Η έκρηξη και η απελευθέρωση των ιδιωτικών ΜΜΕ ήρθε και κούμπωσε με τις νέες εθνικές ανάγκες.¹ Το απόλυτο κρατικό μονοπώλιο στις τηλεοπτικές συχνότητες και ο σχετικά περιορισμένος αριθμός χάρτινων ΜΜΕ αντικαταστάθηκε από έναν γαλαξία νέων μήντια: τα ιδιωτικά κανάλια, η αύξηση του αριθμού των εφημερίδων και η εμφάνιση των τετράχρωμων ιλουστρασιών περιοδικών δημιούργησε μια «καινούρια» «πολυφωνία».

Από τη σκοπιά των αυτόνομων αυτή η πολυφωνία ήταν τέτοια μόνο κατ' όνομα: δε χρειάστηκε να περάσει πολύς καιρός μέχρι τότε ακόμη και ο πιο δύσπιστος να καταλάβει ότι τα ιδιωτικά ΜΜΕ το μόνο που είχαν απελευθερώσει ήταν ο σεξισμός, ο ρατσισμός, ο πατριωτισμός και ο ιμπεριαλισμός. Κάποια στιγμή στα μέσα της δεκαετίας του '90, αυτό που επιπόλαια ονομαζόταν «η επικαιρότητα», στάματησε να αντιμετωπίζεται ως «τι έγινε χτες στον κόσμο» κι άρχισε να γίνεται αντιληπτό ως η οργανωμένη καθημερινή προσπάθεια των αφεντικών να παρέχουν αφηγήσεις για τον καινούριο καπιταλιστικό κόσμο.

Ναι. Μόνο που καθόλη τη δεκαετία του '90 το ελληνικό κράτος ενεπλάκη στην εν εξελίξει νέα φάση του παγκόσμιου πολέμου. Και ταυτόχρονα κατασκεύαζε τους νέους όρους ταξικής εκμετάλλευσης στο εσωτερικό. Πράγμα που σήμαινε πως τα νέα μήντια έψελναν ήδη από την πρώτη μέρα της ζωής τους τον ψαλμό της «κακιάς» Τουρκίας, την «ελληνικότητα» της Μακεδονίας, την «επιθετικότητα» της Αλβανίας, τους «φονιάδες των λαών» ΗΠΑ. Και ταυτόχρονα κατασκεύαζαν το μύθο του Αλβανού εγκληματία και της Ρωσίδας πόρνης μέσα σε μια γενική αύρα «ταξικής ανέλιξης».

Το πόσο επιτυχημένα κύλησε αυτό το σχέδιο μπορεί κανείς να το αντιληφθεί απλώς και μόνο εξετάζοντας την κραυγαλέα αποτυχία των εξτρεμιστών της ελληνικής κοινωνίας να αντιπαρατεθούν με τα νέα εθνικά επίδικα. Ας πούμε κάποιες χιλιάδες νεαροί και νεαρές εχθροί του κράτους μπορούσαν το Νοέμβριο του 1995 να καταλαμβάνουν το Πολυτεχνείο της οδού Πατησίων και την ίδια στιγμή να μη βρίσκουν να πουν ούτε μια κουβέντα για τη σφαγή στη Σρεμπρένιτσα που είχε λάβει χώρα 100 μέρες πριν. Ας πούμε επίσης ότι ήταν δυνατόν η κτηνώδης ταξική εκμετάλλευση εκατοντάδων χιλιάδων βαλκάνιων προλετάρων να εξηγηθεί με ατάκες του είδους «η TV γεννά το ρατσισμό».

Οι αυτόνομοι γεννήθηκαν μέσα στον καιρό που

το πολιτικό σύστημα, οι μηχανισμοί μαζικής προπαγάνδας και οι σχετικές ιδεολογίες ενοποιούνταν. Δεν ήταν μόνον ότι τα νέα μήντια παρήγαγαν εθνική ιδεολογία με το καντάρι· ήταν κιόλας ότι επέβαλαν σε μαζικό επίπεδο την «επικαιρότητα». Δηλαδή εκατομμύρια άνθρωποι πήγαιναν το πρωί στη δουλειά και στο σχολείο και συζητούσαν όλοι μαζί αυτά που είχαν ακούσει το προηγούμενο βράδυ στο δελτίο ειδήσεων. Αυτό το αίσθημα γενικής λογοκρισίας, δια της μονοφωνίας, έφερε κάποιες δεκάδες νεαρών να αναζητούν τρόπους παραγωγής αυτόνομης άποψης: δηλαδή απ' τη μια χρειαζόταν να φτιαχτεί μια ανταγωνιστική άποψη προς την εθνικιστική / ιμπεριαλιστική γραμμή που διέτρεχε τη γλώσσα των νέων μήντια ειδικά κι απ' την άλλη χρειαζόταν να φτιαχτούν νέες δυνατότητες ομιλίας έξω από κι ενάντια στην ατζέντα των ΜΜΕ γενικά.

Για πολλούς από τους πρώτους αυτόνομους η εποχή τούς γεννούσε αισθήματα του είδους που ακολουθούν. Βρισκόμασταν στο 1999 και η αυτόνομη πολιτική ομάδα Carthago έγραφε την προκήρυξή της με αφορμή το επεισόδιο Οτσαλάν.²

Βάλτε το στο μυαλό σας. Είστε ο κυρίαρχος λόγος. Τόσο απλά, τόσο ξεφτιλισμένα. Όλοι εσείς φοιτητές, εργάτες, νοικοκυραίοι, γιάπηδες με γραβάτες από το Κολωνάκι, ψηφοφόροι του Αβραμόπουλου, βετεράνοι εθνικιστικών συλλαλητηρίων, ακροαριστεροαναρχοκεντροδεξιό εθνικώς ευαίσθητοι, καλλιτέχνες, διανοούμενοι του κώλου, πέρα από κοινωνικές τάξεις και μικρόψυχες διαφορές, καταφέρνετε όχι μόνο τώρα αλλά κάθε μέρα το ακατόρθωτο:

Να ανοίγετε το στόμα σας.

Και να λέτε όλοι τα ίδια.

Μέσα στην ασφυκτική κυριαρχία του κεφαλαίου, το «ακατόρθωτο» επίτευγμα να ανοίγουν όλοι το στόμα τους και να λένε το ίδιο πράγμα δημιουργούσε τους ίδιους του τους εχθρούς. Οι αυτόνομοι έπρεπε να βρουν τρόπο να διαρρήξουν τα μεπτά της εθνικής ολοκλήρωσης. Ναι, αλλά πώς;

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΓΡΑΜΜΕΣ

Ωραία. Μόνο που το πρόβλημα με τα μήντια δεν ήταν ακριβώς ότι έλεγαν ψέματα, αλλά περισσότερο ότι κατασκεύαζαν «αλήθειες». Στην περίπτωση μας οι «αλήθειες» που κατασκεύαζαν τα μήντια μέσα στα '90s έφτιαχναν και τη γενική ιδεολογία της εποχής. Χιλιάδες δημοσιογράφοι, πανεπιστημιακοί, ιστορικοί ανέλαβαν το καθήκον να οργανώσουν και να συντονίσουν τον δημόσιο λόγο. Οι γενικές κατευθύνσεις της εξωτερικής και της εσωτερικής πολιτικής μεταφέρονταν καθημερινώς από πάνω προς

ΤΟ TEXT ΓΙΑ ΤΟ ΡΑΤΣΙΣΜΟ (Ιούνιος 2001)

Η δεκαετία 1991-2001 υπήρξε η χρυσή εποχή του ελληνικού ρατσισμού. Ένα μεγάλο μέρος του πλούτου της ελληνικής κοινωνίας χρωστάει την ύπαρξή του στη λεηλασία της εργασίας και των σωμάτων των βαλκάνιων προλετάρων. Το σύστημα των ελληνικών ΜΜΕ συστρατεύτηκε στην υπόθεση του ταξικού πολέμου με τη μεριά των επιτιθέμενων. Τον Ιούνιο του 2001 η έκδοση της σειράς Text υπό τον τίτλο *Περί της (ανομολόγητης) καταγωγής των ρατσιστικών ιδεωδών της ελληνικής κοινωνίας και περί της (ομολογημένης) χρησιμότητάς τους* προσπάθησε να καταδείξει και να τεκμηριώσει αυτή τη λεηλασία. Η μεθοδολογία υπήρξε πρωτότυπη και αν μη τι άλλο ενδεικτική των νέων δυνατοτήτων συλλογικής μνήμης την οποία προσπαθούσαν να φέρουν στον προσκήνιο οι αυτόνομοι: μια καθημερινή καταγραφή της υποδοχής που επεφύλαξε ο ελληνικός Τύπος την διετία 1990-1992 στους μετανάστες εργάτες μέσα από τα ίδια τα δημοσιεύματα των ελληνικών εφημερίδων. Η φιγούρα του Αλβανού «κλέφτη» και «δολοφόνου» χτίστηκε μέρα τη μέρα μέσα στη δεκαετία του 1990 με δημοσιεύματα σαν κι αυτά που παρατίθονταν στην έκδοση. Δέκα χρόνια μετά, τον Ιούνιο του 2001, είχαν φτιαχτεί τρόποι κατανόησης της κρατικής / μηντιακής μεθοδολογίας και τρόποι συλλογικής εναντίωσης.

τα κάτω μέσω ενός καταιγισμού δημοσιευμάτων και ρεπορτάζ.

Ο όγκος της δημόσιας ομιλίας των αφεντικών παραίταν σημαντικός για να μπορεί να αντιμετωπιστεί με καθολική απαξίωση. Δειλά δειλά, στο εσωτερικό των πρώτων αυτόνομων ομάδων άρχισε να κυκλοφορεί η ιδέα πως η συστηματική παρακολούθηση και καταγραφή των λόγων των αφεντικών μπορεί να χρησιμοποιηθεί για ανταγωνιστική, κινηματική χρήση. Και πως κάποιος που μπορεί να ανατρέξει στα γραπτά σε βάθος δεκαετίας είναι πιθανόν να έρθει σε επαφή με ένα μέρος των εθνικών στρατηγικών. Αυτή η ιδέα, καθώς ωρίμασε μέσα στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του '90 μπόρεσε κάποια στιγμή να διατυπωθεί και γραπτά:

Θα μπορούσε να αρκεστεί κανείς στο γεγονός ότι η προπαγάνδα είναι ο ορισμός της παραπλάνησης – του συστηματικού ψέματος – κι άρα καλά θα κάνουμε να κλείνουμε τα μάτια και τα αυτιά μας. Αυτό που ονομάσαμε «αντιδιάβασμα» προτρέπει αυτή τη σκέψη να κάνει ένα βήμα παραπάνω. Και να δει ότι κάθε συστηματικό ψέμα, κάθε μισή αλήθεια, κάθε απόκρυψη έχει συγκεκριμένα και αναγνωρίσιμα χαρακτηριστικά: συγκεκριμένη πηγή προέλευσης, συγκεκριμένους υπαλλήλους που τη διεκπεραιώνουν, συγκεκριμένη συγκυρία στην οποία λαμβάνει χώρα, όπως και συγκεκριμένους στόχους. Και είναι εκεί που οι ανταγωνιστικές λογικές μπορούν να εστιάσουν: να αναζητήσουν την «αλήθεια» της προπαγάνδας, δηλαδή τους πραγματικούς σχεδιασμούς που την τροφοδοτούν.³

Δηλαδή: απ' αυτή τη σκοπιά, ο ημερήσιος Τύπος προσφέρει σε μικρές δόσεις τις αλήθειες των αφεντικών, στο βαθμό που είναι συνδεδεμένος με το υπουργείο Εξωτερικών, Δημοσίας Τάξης κλπ κλπ. Το μεγάλο εγχείρημα της Λέσχης Κατασκοπίων του 21ου αιώνα γεννήθηκε μέσα από τέτοιες διαπιστώσεις. Η Λέσχη, πέραν απ' το να αποτελεί βιβλιοθήκη κι αρχείο με υλικό του κινήματος, υπήρξε η πρώτη οργανωμένη κινηματική προσπάθεια να τιθασευτεί, να οργανωθεί και να χρησιμοποιηθεί η παραγωγή των εγχώριων ΜΜΕ. Ένας μικρός αριθμός αυτόνομων ξεκίνησε, με χειρωνακτικό τρόπο (μην ξεχνάτε! βρισκόμασταν πριν το ίντερνετ...) να συλλέγει, να διαβάζει, να περνάει σε βάσεις δεδομένων και εν συνεχεία να αποθηκεύει σε φυσική μορφή μια σειρά από εφημερίδες μεγάλης κυκλοφορίας. Η πεποίθηση ότι μπορεί κανείς να σχηματίσει άποψη κοιτώντας οργανωμένα τα δημοσιεύματα του Τύπου από σήμερα προς τα πίσω διέθετε και μια μη ομολογημένη πολιτική αντίληψη: ότι δεν υπάρχει σκέτο «σήμερα», αλλά διαδοχικά επεισόδια του παρελθόντος που συνθέτουν το κάθε «σήμερα».

Καθόλου περίεργο, οι πρώτες προσπάθειες αντιαφήγησης εκ μέρους των αυτόνομων μέσα στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του '90 χρησιμοποίησαν τις μεθόδους της αντιανάγνωσης για να αντιπαρεταθούν με τα κατορθώματα του ελληνικού ιμπεριαλισμού στα Βαλκάνια και στο Αιγαίο, καθώς και με το μύθο του «αλβανού εγκληματία».

Στο τρίτο τεύχος του περιοδικού *Φύλλο Λιποταξίας* (Μάρτης 1997) που εξέδιδε η αυτόνομη πολιτική ομάδα Άρνηση Εκτέλεσης Καθήκοντος χρησι-

ΦΥΛΛΟ ΛΙΠΟΤΑΞΙΑΣ (Απρίλης 1997)

Το επεισόδιο των Ιμίων έγινε τον Ιανουάριο του 1996. Το τρίτο Φύλλο Λιποταξίας κυκλοφόρησε τον Μάρτη του 1997. Προφανώς κάποιος πρότεινε «ρε σεις να δούμε το θέμα λίγο πιο αναλυτικά» και το πράγμα πήρε δεκατέσσερις μήνες. Δεν πειράζει βέβαια. Αυτοί που μίλησαν κατευθείαν το μόνο που είχαν να πουν ήταν κάτι για «προδοσίες» και «Αμερικάνους».

μποιήθηκαν κάποιες δεκάδες δημοσιεύματα του ελληνικού Τύπου. Σκοπός ήταν η τεκμηρίωση μέσα απ' τα ίδια τα λόγια των αφεντικών πως ήταν το ελληνικό κράτος που οργάνωσε το πολεμικό επεισόδιο των Ιμίων ένα χρόνο πρωτίτερα (Ιανουάριο 1996). Αντιγράφουμε επί λέξει:

Αλλά τότε προς τι η διαταγή αυξημένης επιφυλακής του στρατού στα Δωδεκάνησα από τις 19/1/96 και η μυστική σύσκεψη πρωθυπουργού, υπ. Εξωτερικών και υπ. Δημοσίας Τάξης στις 23/1/96; Είχε εκείνη η σύσκεψη μοναδικό θέμα τη φυγάδευση του σέρβου πράκτορα (...) Ν. Ασάσιν; Και γιατί αργότερα ο Αρσένης, ο οποίος δε συμμετείχε στη μυστική αυτή συνάντηση (...) κατηγορεί Πάγκαλο και Σημίτη για κρυφή συμφωνία (*Καθημερινή* 11/2/96);

Και το σημαντικότερο: γιατί άραγε ο Πάγκαλος 'θύμαται' στις 26/1/96 την 'έξωφρενική' διεκδίκηση της βραχονησίδας από τους τούρκους' όταν δεν έχει καν εκδηλωθεί η τουρκική αποκαθήλωση της ελληνικής σημαίας στην Ίμια κι έχει περάσει ένας μήνας από το τούρκικο διάβημα τον δεκέμβριο του 95;

Φαίνεται πως οι έλληνες πολιτικοί είχαν σχεδιάσει πράγματι μια «κρίση», πιθανότατα μικρότερης έντασης από εκείνη που τελικά εκτυλίχτηκε.⁴

Δuo χρόνια μετά, το 1999, η ίδια μεθοδολογία τροφοδότησε την έκδοση του βιβλίου *Σρεμπρένιτσα*. Εκεί, η καταγραφή και η αποδελτίωση των δημοσιευμάτων του ημερήσιου Τύπου που αφορούσαν το διάστημα 1992-1995 κατάφερε να χτίσει μια αντιαφήγηση γύρω από την ελληνική ιμπεριαλιστική πολιτική στα Βαλκάνια γενικά και την ελληνική συμμετοχή στο σφαγείο της Βοσνίας πιο ειδικά. Μέσα από την παράθεση εκατοντάδων ντοκουμέντων που τη στιγμή της κυκλοφορίας τους χάνονταν μέσα στο γενικότερο εθνικιστικό παραλήρημα, η

Σρεμπρένιτσα κατόρθωσε το «ακατόρθωτο»: έφτιαξε μια εναλλακτική, αντιεθνικιστική κι αυτόνομη άποψη για πολιτική χρήση στους καιρούς της εθνικής ομερτά. Μέσα σ' ένα πυκνό βιβλίο 250 σελίδων μπορούσε κανείς να βρει δημοσιεύματα σαν κι αυτό:

Τέσσερις σημαίες υψώθηκαν... στα ερείπια της ορθόδοξης εκκλησίας στη Σρεμπρένιτσα. Η σερβική, η ελληνική, η σημαία της Βεργίνας και του Βυζαντίου. Κυματίζουν μαζί, δίπλα δίπλα και είναι η απόδειξη της αγάπης και της αλληλεγγύης των δύο λαών, της ευγνωμοσύνης των Σέρβων στρατιωτών για τη βοήθεια των Ελλήνων εθελοντών που πολεμούν κοντά τους. (...)

Από την αρχή του πολέμου περισσότεροι από 100 Έλληνες εθελοντές έχουν βρεθεί στα μέτωπα της Βοσνίας. Για οποιοδήποτε πληροφορίες σχετικά με τους εθελοντές που πολεμούν στη Σερβία, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να απευθυνθούν στον Κυριάκο Καθάριο, στο τηλέφωνο 031-337171 και στον Γιώργο Μουρατίδη στο τηλέφωνο 5618650.

Με τους ίδιους σκοπούς, το 2001, στη σειρά Text κυκλοφόρησε η έκδοση με τίτλο *Περί της (ανομολογητης) καταγωγής των ρατσιστικών ιδεωδών της ελληνικής κοινωνίας και περί της (ομολογημένης) χρησιμότητάς τους*. Με εκδότη τη Λέσχη Κατασκοπίων, το Text για το ρατσισμό ακολουθούσε τη μεθοδολογία της συλλογής και αντιανάγνωσης του ημερήσιου Τύπου. Σκοπός ήταν η οργανωμένη απόδειξη ότι ο «Αλβανός εγκληματίας» που είχε μονοπωλήσει τα δελτία ειδήσεων ήταν μια αστυνομικοπολιτική κατασκευή που χρησιμοποιήθηκε για να δικαιολογηθεί η λεηλασία των αλβανών εργατών μέσα στα '90s. Μια σειρά δημοσιευμάτων του ημερήσιου Τύπου την περίοδο 1990-1992 παρατέθηκαν σκαναρισμένα ή απλώς αποδελτιωμένα στο πλαίσιο αυτής της έκδοσης. Έχει σημασία ότι τα δημοσιεύματα αυτά αξιολογήθηκαν και δημοσιεύτηκαν δέκα χρόνια μετά από τη μέρα που πρωτοδημοσιεύτηκαν. Άρα οι συντελεστές της έκδοσης είχαν την πολυτέλεια να γνωρίζουν τι είχε μεσολαβήσει μέσα στα δέκα χρόνια που χώριζαν το χρόνο της πρώτης δημοσίευσης αυτών των άρθρων από τον χρόνο παράθεσής τους ως τεκμήρια μιας εποχής. Στο Text για τον ρατσισμό, η φιγούρα του «Αλβανού εγκληματία» παρουσιάζεται ως μέρα τη μέρα κατασκευή μέσα από την απαρίθμηση έντυπων και ηλεκτρονικών ρεπορτάζ. Ο «Αλβανός εγκληματίας» διαπερνούσε απ' άκρη σ' άκρη τόσο τα αριστερά, όσο και τα δεξιά μήντια σχηματίζοντας τον γνωστό εθνικό χυλό.

Ας πούμε: στις 5 Ιανουαρίου του 1992 η δεξιά εφημερίδα *Απογευματινή* κυκλοφόρησε με το εξής ρεπορτάζ:

Υπέριτλος: Κάνε το καλό... και ρίξτους στο γιαλό

Τίτλος: Αλβανοί

Υπότιτλος: Ανοιχτή απειλή για τα σύνορα και την κοινωνία μας

Ενώ, λίγες ημέρες πιο πριν, στις 23 Δεκεμβρίου του 1991, η αριστερή εφημερίδα *Ελευθεροτυπία* φιλοξενούσε το εξής ρεπορτάζ:

Υπέριτλος: Αλβανοί – μαζικές εκκαθαριστικές επιχειρήσεις σε όλη τη χώρα

Τίτλος: Τους στέλνουν από 'κει που ήρθαν

Κείμενο: Ένα χωριό Αλβανούς μάζεψε το Σαββατοκύριακο η Αστυνομία από το λεκανοπέδιο της Αττικής. Περίπου 600 άτομα έχουν γεμίσει τα κρατητήρια των αστυνομικών δυνάμεων κι από σήμερα θα αρχίσουν οι απελάσεις κατά κύματα.⁵

Εν ολίγοις: από το 1991 και μετά τα νέα μήντια κι η πληθωριστική επικαιρότητα έγιναν κομμάτι των νέων κρατικών πολιτικών για το εσωτερικό και το εξωτερικό, μια νέα αντίληψη γεννήθηκε κι ωρίμασε μέσα στους κόλπους των πρώτων αυτόνομων ομάδων. Η ιδέα ότι η αντικρατική εχθρότητα μπορεί να βρει εργαλεία τεκμηρίωσης κι υποστήριξης μέσα στα λόγια των ίδιων των αφεντικών εξελίχθηκε παρέα με τη δημιουργία και την εξέλιξη των αυτόνομων ομάδων από το 1995 και μετά. Το εγχείρημα της Λέσχης Κατασκόπων έδωσε ώθηση και χώρο σ' αυτές τις νέες αντιλήψεις.

Βέβαια, όπως όλες οι καλές ιδέες έτσι και τούτη εδώ δεν ήταν δίχως τα προβλήματά της. Λέμε για το γεγονός πως από μόνη της η μεθοδολογία δεν αρκεί για να τα βάλεις με τον καπιταλιστικό κόσμο. Ακριβώς επειδή η μέθοδος της αντιανάγνωσης, με άλλα λόγια η αξιοποίηση της αφεντικισίας γνώσης προς όφελος του ταξικού ανταγωνισμού, παράγει δυνατότητες προς ερμηνεία των κρατικών πολιτικών κι όχι ερμηνεία από μόνη της, πολλές φορές γέννησε νέα προβλήματα.

Τρανταχτό παράδειγμα; Η ίδια η δομή της Λέσχης Κατασκόπων. Βασισμένη στη χειρωνακτική εργασία πολλών και διαφορετικών ανθρώπων η Λέσχη πολλές φορές λειτουργούσε σαν τόπος συγκέντρωσης και συσώρευσης χιλιάδων εργατωρών. Και δεδομένου ότι αυτή η εργασία πολλές φορές προσφερόταν από ανθρώπους που δεν είχαν οι ίδιοι ατομικά ιδιαίτερη σχέση με τις εφημερίδες, το όλο πράγμα κατέληγε να θυμίζει την εργασία του ανειδίκευτου εργάτη στην αλυσίδα παραγωγής. Δεκάδες άνθρωποι γέμιζαν κουτιά με εφημερίδες, γέμιζαν βάσεις δεδομένων, γέμιζαν βιβλιοθήκες δίχως οι ίδιοι να έχουν ή να θέλουν να έχουν λόγο πάνω στο προϊόν της εργασίας τους. Το όλο πράγμα, στις κακές του στιγμές, δημιουργούσε ένα τεράστιο ξενέρωμα, ακριβώς επειδή αυτοί που γέμιζαν τις βάσεις δεδομένων σπανίως ήθελαν ή μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν αυτά τα δεδομένα. Όταν η φυσική φθορά επήλθε, δηλαδή όταν το κίνητρο της παροχής δωρεάν εργασίας για το κίνημα είχε εξασθενήσει σε βαθμό εξαφάνισης, οι γεμιστές των κουτιών απλώς παράτησαν βουβά το έργο τους, δίχως καν να μπορούν ή να θέλουν να εξηγήσουν την αποτυχία τους.

Άλλο τρανταχτό παράδειγμα; Μα το ίδιο το βιβλίο *Σρεμπρένιτσα*... Ενώ κατάφερε πολύ καλά να περιγράψει την ατμόσφαιρα και το βάθος του ελληνικού ιμπεριαλισμού, όταν ερχόταν η ώρα να καταδυθεί στα βαθύτερα γιατί αποτύγχανε χαρακτηριστικά. Και μπορεί αυτή η αποτυχία να συγχωρείται μπροστά στις δυσκολίες των εποχών και των ζητημάτων, αλλά άφηνε ανοιχτές τις πληγές της κατανόησης, οι οποίες παραμένουν ακόμη ανοιχτές. Γιατί διαλύθηκε η Γιουγκοσλαβία; Γιατί εξοντώθηκαν μαζικά χιλιάδες Βόσνιοι και Βόσνιες; Αν πιστέ-

ΕΝΕΝΗΝΤΑΕΝΝΙΑ ΚΟΜΜΑ ΕΝΝΙΑ ΤΟΙΣ ΕΚΑΤΟ

Η προκήρυξη αυτή κυκλοφόρησε κάποια στιγμή το 1999. Γράφτηκε από την ομάδα Carthago κι έλαβε την υπογραφή Επιτροπή για την προώθηση της μητροπολιτικής ανομοιομορφίας. Εδώ η πραγμάτευση των εθνικών θεμάτων γίνεται με τη μορφή της Χριστοπαναγίας, ή για να το διατυπώσουμε με τον τρόπο που το επιχειρούν οι συντάκτες της προκήρυξης: «Αυτό που είστε είναι ένα ενενήντα εννιά κόμμα εννιά τοις εκατό, που δεν μπορεί καν να καταλάβει την ξεφτίλα του να είσαι ένα ενενήντα εννιά κόμμα εννιά τοις εκατό». Η ενασχόληση με την εξωτερική πολιτική του ελληνικού κράτους υπήρξε έργο για την επόμενη περίοδο. Κι όταν έγινε σ' αλήθεια, οι προκηρύξεις βελτιώθηκαν αισθητά.

ψουμε το βιβλίο *Σρεμπρένιτσα*, αυτό συνέβη επειδή οι Βόσνιοι δεν μπορούσαν να υπαχθούν στους νόμους της καπιταλιστικής συσσώρευσης, όπως αυτοί δούλευαν για τον υπόλοιπο κόσμο. Αντιγράφουμε:

Το πραγματικά ενοχλητικό για τον ανεπτυγμένο καπιταλιστικό κόσμο (...) είναι το ιστορικό απόθεμα προ-καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων που δυσκολεύει μέχρι ανεξέλεγκτου εκνευρισμού τον πολιτισμό του εμπορεύματος, όπως έχει οργανωθεί σαν «ανάπτυξη» και «δημοκρατία». Πώς θα καταστραφούν αυτά τα αποθέματα κοινωνικής ζωής και γνώσης, που επιπλέον ονομάζονται «θρησκευτικά» για να γίνουν «εύκολοι στόχοι», αν όχι με γενοκτονίες; Η ιερή λύσσα δεν βρίσκεται στη μεριά εκείνων που αμύνονται (...) αλλά στην αναγέννηση της προτεσταντικής χριστιανικής ηθικής και στον παροξυσμό των σταυροφοριών της (...) για τη εξασφάλιση της αέναης επέκτασης της συσσώρευσης. Λες και ο μουσουλμανικός κόσμος είναι εκτός της καπιταλιστικής σχέσης επειδή

είναι «προ-καπιταλιστικός», ή λες και οι γεωπολιτικοί ανταγωνισμοί δεν είχαν σημασία για την τύχη της Βοσνίας και των Βόσνιων.⁶

Επόμενο τρανταχτό παράδειγμα; Το Text για το ρατσισμό! Όσο καταπληκτικά αποτελέσματα έχει η μέθοδος αναδρομής στις εφημερίδες των αρχών των '90s προκειμένου να καταρριφθεί ο μύθος του «Αλβανού εγκληματία», άλλο τόσο δείχνει τα όρια της, όταν δε συνοδεύεται από σφιχτές απόψεις για τις καπιταλιστικές πολιτικές. Με απλά λόγια, αντί τα δεκάδες ντοκουμέντα γύρω από την εγκληματοποίηση του μετανάστη εργάτη να οδηγήσουν στην ανακάλυψη γενικότερων κρατικών στρατηγικών για τη μετανάστευση, το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει το Text για το ρατσισμό είναι πως «δεν υπάρχει κρατικό σχέδιο!» Αντιγράφουμε επί λέξει:

Ο ρόλος του κράτους στην προκειμένη περίπτωση δεν είναι αμελητέος. Δεν υπήρξε όμως (κρίνουμε) από την αρχή κάποιο «ιδιαίτερο σχέδιο από τα πάνω». (...) Κρίνουμε πως στην περίοδο που παρουσιάσαμε δεν υπήρχε ένα πλήρες κρατικό σχέδιο «διαχείρισης των μεταναστών και της εργασίας τους»· υπήρχε όμως σε ετοιμότητα ένα μικροαστικό κοινωνικό σχέδιο: ο καθένας που θέλει και μπορεί ας βρει τον «αλβανό του», τη «φιλιππινέζα του» και την «ουκρανή του». Κι ας ζηγηθεί όπως νομίζει. Λες και μπορούσαν οι μικροαστοί να διαλύσουν ολόκληρες κρατικές οντότητες ή λες και μπορούσαν να κατευθύνουν τη μετανάστευση προς τα δω ή προς τα εκεί.

Σήμερα, είκοσι και εικοσιπέντε χρόνια μετά από τη *Σρεμπρένιτσα* και το Text για το ρατσισμό είμαστε εφοδιασμένοι με νέες αντιλήψεις για τα ίδια θέματα. Με άλλα λόγια, μέσα σ' αυτό το διάστημα έπρεπε φτιαχτούν οι αυτόνομες απόψεις της εποχής. Η μεθοδολογία είχε ανοίξει κάποια πέρσσματα. Η εκμετάλλευσή τους ήταν έργο για τα επόμενα χρόνια.

1. Για περισσότερες λεπτομέρειες μπορεί κανείς να δει το κείμενο «Πώς μπήκε το κράτος στο σαλόνι;» που περιλαμβάνεται στο τρέχον τεύχος.
2. Το απόσπασμα προέρχεται από την προκήρυξη με τίτλο *Ενενηνταεννιά κόμμα εννιά τοις εκατό* που κυκλοφόρησε η πολιτική ομάδα Carthago με την μιας χρήσης υπογραφή Επιτροπή για την προώθηση της Μητροπολιτικής Ανομοιομορφίας, 1999.
3. *Πίσω από τις γραμμές, Η αντιανάγνωση των ΜΜΕ για τις ανάγκες του ανταγωνισμού*, έκδοση της Λέσχης Κατασκόπων του 21ου αιώνα, Φλεβάρης 2003.
4. Περιλαμβάνεται στο Φύλλο Λιποταξίας#3, Άρνηση Εκτέλεσης Καθήκοντος, Μάρτης 1997, σελ. 3.
5. Τα δημοσιεύματα της *Απογευματινής* και της *Ελευθεροτυπίας* που ακολουθούν βρίσκονται στο *Περί της (ανομολόγητης) καταγωγής των ρατσιστικών ιδεωδών της ελληνικής κοινωνίας και περί της (ομολογημένης) χρησιμότητάς τους*, σειρά Text, Λέσχη Κατασκόπων του 21ου αιώνα, 1999.
6. Το απόσπασμα περιλαμβάνεται στο βιβλίο *Σρεμπρένιτσα, το μεγαλύτερο έγκλημα του «πολιτισμένου κόσμου» στην Ευρώπη, μετά από Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο*, Carthago, 1999, σελ. 242-3.